

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 9 SJAUNJA, GÄLLIVARE KOMMUN

Karta: 28I, 28J, 29I, 29J

Läge:

Area: 310 000 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 Lapplands högfjällregion (36a och 36b)
52 a Norra barrskogslappland med stora myrar.

Landskapsformer: Bergkullslätt, fjäll, förfjällsområde.

Terrängformer: U-dal, kapade dalsporrar, kursudal, svämkäglor, åsar, sandurfält, talusbranter.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, barrskog, urskog, lövskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E Z O B G H

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Nyckellokal för tolkningen av berggrundens och terrängformernas bildning. Komplex landskap med serier av våtmarkstyper.

B Väsentligen opåverkat område.

C Område med sällsynta naturtyper och ett 10-tal hotade arter.

D Området hyser en synnerligen rik fauna och delvis mycket rik flora.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls. I området utanför obrutet fjäll skall där skogsbruk tillåts långtgående naturvårdshänsyn tillämpas.

Planering och säkerställande:

Större delen av området omfattas av Sjaunja naturreservat (1986). Huvuddelen av området ingår i Kebnekaise-Sjaunja obrutna fjällområde. Förutom västra delen är området upptaget på CW-listan över våtmarker av internationell betydelse.

1986-05-05

BD 9

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F1coch område av riksintresse för kulturminnesvård nr K36.Området gränsar mot Gällivare kommunOmrådets huvuddrag:

Beskrivning: Riksobjektet omfattar ett mycket stort område med omväxlande naturförhållanden. Det egentliga Sjaunja utgör landets största myrkomplex och ligger i riksobjektets östra delar men namnet står även för hela området från myren till högfjällen i väster. Det sträcker sig från bergkullslätten norr om Stora Lulevattnet åt nordväst via sjön Satisjaures vida dalgång vid randen av högfjällsområdet till den smala och välavgränsade Teusadalen som omges av höga fjäll. Inom detta långsträckt obrutna naturlandskap finns ett flertal bergs- och fjällområden, fjälldalgångar, terrängtäckande myrområden, mosaiker av myr och låga fastmarksområden samt en mängd sjöar av varierande storlek.

Sjaunjaområdet (ca 176 000 ha). Området består av tämligen opåverkad natur och omfattar en serie våtmarksdominerade naturtyper med inslag av skogsmarker (i öster) och fjällsluttningar (i väster). Fjällområdet har inkluderats i syfte att få med hela nederbördsområden. Sjaunjaområdet domineras av myrmarker där öppna flarkmyrar, sjöar och björkskog dominerar. Variationen av olika vegetationstyper har stort botaniskt intresse. Särskilt myrarna är värdefulla. Knappt halva området är barrskogsbevuxet. Urskogen förekommer främst på berg- och fjällsluttningar samt på moränholmar i myrmarkerna. Endast i sydöstra delen finns större sammanhängande barrskogar med både tall och gran. Vid det centrala myrkomplexet Kuorasjape dominerar gles granskog medan grovstammig tallskog, även den gles, är vanligast i norr. Åldersspridningen är stor men normalt dominerar äldre träd vilka när det gäller tall kan vara 300-400 ibland upp till 500 år.

Sjaunjaområdets faunistiska värde är sedan länge känt och väldokumenterat. Området finns bl a med på CW-listan över internationellt skyddsvärda våtmarker. Områdets mångformighet med en mängd olika naturtyper (bl a högproduktiva våtmarker) har medfört en ovanligt hög art- och individrikedom. Mer än 150 fågelarter har observerats varav 100 (ca 50 våtmarksberoende) har konstaterats häcka. Ungefär 25 däggdjursarter uppehåller sig i området. Björn, lo, järv och utter är några av dessa. Av hotade fågelarter som är bofasta märks bl a havsörn, kungsörn, jaktfalk och sångsvan.

Harrejaure - Tuipe - Kaitumsjöarna

Områdets centrala del utgörs av en dalsänka mellan fjällen Akavare 1 041 m ö h och Tuipe 1 092 m ö h. I dalsänkan som utsträckt i NV-SO ligger sjön

1986-05-05

BD 9

Harrejaure 591 m ö h. Fjället Tuipe är i utomordentlig grad präglad av isälvarnas aktivitet. Utefter Tuipes sluttningar finns ett mycket omfattande system av israndrännor. Vinkelrätt mot dessa ligger flera sadelskåror och framför dem har stora lobformade isälvsavlagringar byggts upp. Mellan Harrejaure och Kaska Kaitumjaure är ett myrkomplex med subalpina rishedar utbredd. Här finns säregna långsträckta palsar och även välutvecklade system med tundrapolygoner. På Akavare som helt domineras av rished är vegetationen rik. Fågellivet kring Harrejaure är mycket rikt. Myrmarkerna och vattenytorna är bra miljöer för vadare och andfåglar. Här finns flera hotade arter bl a jaktfalk och dubbelbeckasin.

Övre Teusadalen

Teusadalen är en mycket djupt nedskuren och smal fjälldal som omges av höga fjäll i norr och söder. Fjället på sydsidan, Kallaktjåkkå, är 1 818 m ö h. Dalbotten som till stor del upptas av sjön Suorkejaure ligger mellan 500-550 m ö h. Vid sjön Autajaure finns ett stort område med block-sänkor, dels på öarna, dels på udden öster om Autaloukta.

På den lättvittrade och kalkrika berggrunden, den höga nederbörden och det sydvända läget blir vegetationen på dalens nordsida både artrik och yppig. Från de ängsbjörksskogsklädda nedre delarna av sluttningen övergår vegetationen i vittutbredda högtängar, lågtängar och rishedar högre upp varefter gräshedar och blockhav vidtar. Denna zonerings, från sjön på 550 m ö h till toppen på 1 600 m ö h, sker på bara några kilometer fågelvägen. Dalgången är ett belysande exempel på lokal klimatets påverkan på vegetationen även om också berggrunden bidrar till de starka kontrasterna mellan syd- och nordsidorna.

I ängsbjörkskogarnas trädsikt finns även hägg (*Prunus padus*), sälg (*Salix caprea*) och gråal (*Alnus incana*). Fältskiktet präglas av högvuxna örter och ormbunkar.

Rishedarna skiljer sig kraftigt åt mellan de södra och norra sidorna av dalen. På den södra förekommer en ordinär torr rished med kråkbär, blåbär (*Empetrum hermaphroditum*, *Vaccinium myrtillus*) och hönsbär (*Cornus suecica*). Här finns även inslag av rikare partier och anmärkningsvärd är de två mycket begränsade men individrika förekomsterna av fjällvallmo (*Papaver radicatum* ssp *hyperboreum*) i anslutning till några jåkkar från Kallaktjåkkå.

På den norra sidan dominerar hedar av *Dryas*-typ vilket också innebär att förekomsten av kalkkrävande arter är stor.

Kaitumälven, nedströms Kaitumjauresjöarna, präglas i hög grad av smältvattendränningar. Här finns ett par stora rullstensstråk, mycket mäktiga erosionsrännor, delvis inskurna som kursudalar och vidsträckta sandurfält.

1986-05-05

BD 9

Jaltoape

Extremt blöt våtmark med rik fågelfauna. Ingår ej i Sjaunja fågelskyddsområde men omfattas av CW objektet.

Värdeomdöme:

Sjaunja är Europas största myrområde i sitt slag utanför Sovjet. Sjaunjaområdet utgör ett av landets till ytan största naturvårdsobjekt. Området mångformighet och mångfald av naturtyper har gett upphov till ett både unikt och artrikt djurliv. Ingen annan del i svenska fjällen torde hysa så många olika arter ryggradsdjur som Sjaunjaområdet. Mer än 10 hotade arter har i Sjaunja en viktig överlevnadslokal. Området omfattar även klass I urskog och många högklassiga geovetenskapliga formelement. T ex Kaitumjaureområdet innehåller ett stort antal företeelser omspännande hela den morfologiska utvecklingsserien från berggrundens strukturella uppbyggnad via den glaciala omgestaltningen till nu pågående processer.

Anmärkningar:

Inom riksobjektet finns klass I, II och III områden i geomorfologiska fjällkarteringen. Gränserna för riksobjektet har delvis omarbetats.

Referenser:

- Melander, O, 1975: Geomorfologiska kartbladet 29I Kebnekaise. SNV PM 540.
- Hoppe, G, och Melander, O, 1979. Geomorfologiska kartbladet 28I Stora Sjöfallet. SNV PM 1207.
- Rudberg o Sundborg 1975: Vattendragen i Norra Norrland. Geovetenskapliga naturvärden. Naturgeogr. inst. Uppsala universitet.
- Fjällutredningen SNV 1986.
- Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U. 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.
- Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.
- Löfgren, R(red), 1984: Inventering av urskogsartade områden i fjällregionen. SNV PM 1511.